

ТЕМИТЕ В МЕДИИТЕ

10-12.10.2026 г.

[БАН отбелязва 157 години от основаването си](#)

<https://bnrnews.bg/horizont/post/540492/ban-otbelyazva-157-godini-ot-osnovavaneto-si>

Българската академия на науките ще отбележи 157 години от основаването си с тържествено събрание, което ще започне от 11:00 часа, в зала "Проф. Марин Дринов" в централата на Академията в София на ул. "15-и ноември" 1, съобщиха от институцията.

Председателят на БАН чл.-кор. Евелина Славчева ще произнесе слово и по време на събранието ще връчи Голямата награда за наука на БАН за 2026 г. Тази година отличието се присъжда в областта на обществените и хуманитарните науки.

Академично слово на тема "Преобразуването на Българското книжовно дружество в Българска академия на науките през 1911 г." ще произнесе акад. Георги Марков.

Зам.-председателят на БАН проф. Емануел Мутафов ще е водещ на събитието.

Студенти от Националната музикална академия ще отправят музикален поздрав.

[Българската академия на науките ще отбележи 157 години от основаването си](#)

- bta.bg

Българската академия на науките (БАН) ще отбележи с тържествено събрание 157 години от основаването си, съобщиха от пресцентъра на академията. Събитието ще се състои днес, 12 октомври, от 11:00 ч. в зала „Проф. Марин Дринов“ в централната сграда на БАН. По време на събранието ще бъде връчена Голямата награда за наука на БАН за 2026 г. Голямата награда за наука на БАН за 2025 г. в областта на науките за живота беше връчена на член-кореспондент проф. д-р Цветалина Танкова. Нейното име бе обявено от акад. Драга Тончева, а наградата ѝ връчи председателят на БАН член-кореспондент Евелина Славчева на тържественото събрание по повод 156 години от основаването на академията, което се състоя в зала „Проф. Марин Дринов“. /ИПД

[НАО "Рожен" отбеляза тържествено 45 години от създаването си](#)

- focus-news.net

Националната астрономическа обсерватория "Рожен" отбеляза 45 години от създаването си. На тържествения концерт в залата на двуметровия телескоп присъстваха президентът Илияна Йотова, директорът на Института по астрономия при БАН проф. Камен Козарев, областният управител Георги Пепеланов, зам.-кметът Анриян Петров, депутати, представители на местната власт и научната общност.

Обсерваторията е открита официално през 1981 година, но е изградена 2 години преди това, а първите изображения от телескопа са получени през 1979 година. Историята на обсерваторията през изминалите 45 години представи директорът на НАО "Рожен" доц. Никола Петров.

В тържествения концерт "Звезди под звездите на Рожен" участваха оперната певица Красимира Стоянова (сопрано), цигуларят Светлин Русев, пианистите Зорница Гетова и Константин Костов и Женският хор "Мистерията на българските гласове".

Зам.-кметът Андриян Петров поздрави ръководството на обсерваторията.

Вече четири десетилетия и половина, под кадифеното небе на Родопите, НАО Рожен е място, където научният устрем среща вечността. Основана с дръзка визия и реализирана благодарение на труда, знанията и отдадеността на поколения български учени и инженери, днес тя продължава да бъде най-големият астрономически комплекс в Югоизточна Европа.

Обсерваторията не е просто сграда и телескопи — тя е живо средище на духа, което възпитава любов към знанието у младите хора, пази традициите на българската астрономия и утвърждава страната ни в международната научна общност.

Държавният глава: Националната астрономическа обсерватория „Рожен“ пише големия разказ за звездите

- zemya.bg, Online

Във времена, в които космосът става голямо предизвикателство и ключов елемент от националната и световна сигурност, Националната астрономическа обсерватория „Рожен“ не просто наблюдава голямата вселена, температурите и климатичните промени, а пише големия разказ за звездите. Това заяви държавният глава Илиана Йотова, която участва в отбелязването на 45-годишнината на Националната астрономическа обсерватория „Рожен“.

Държавният глава заяви подкрепата си за развитието на астрономическата наука и пожела на екипа на „Рожен“ да продължава да свързва земното вълшебство на Родопите с магията на космоса. „По този начин вашата работа води към познанието, а познанието води към бъдещето“, заяви президентът.

В приветствието си държавният глава отбеляза още технологичното развитие на обсерваторията през последните години и припомни, че в нея все още функционира първият телескоп, използван от българската наука за наблюдение на космоса от 1979 година насам. Илиана Йотова подчерта, че Националната астрономическа обсерватория „Рожен“ е освен научно и изследователско пространство и място, от което младите могат да научат много, дори тези, които не са избрали за свой професионален път изучаването на звездите и космоса. Президентът поздрави екипа на Националната обсерватория за активната им дейност, насочена към децата и младите хора. „Вие им откривате голямата

книга на познанието, правите всичко възможно България да бъде на съответното ниво в тази наука“, подчерта Йотова.

През тези 45 години на съществуване, благодарение на обсерваторията се отдели и институтът към Българската академия на науките, което даде възможност за сериозна научна работа, експерименти и наблюдения, а след това създаването на връзки с учени по целия свят, посочи президентът. „Днес ние казваме едно голямо благодаря и поклон пред българските учени, защото за всички нас те са един изключително вдъхновяващ пример“, каза още тя.

„Днес от тази зала изпращаме поздрав към всички, които са отдали живота си на тази професия, и аз съм сигурна, че те ще чуят, където и да са вашите аплодисменти“, каза още държавният глава.

Обсерваторията на Рожен отпразнува със звезден концерт 45 години от създаването си

- marica.bg/region/haskovo
- parvomai.net asenovgrad.net
- kardjali.bgvesti.net smolyan.bgvesti.net
- asenovgrad.net
- kardjali.bgvesti.net

С концерт „Звезди под звездите на Рожен“, Националната астрономическа обсерватория „Рожен“ тържествено отбеляза своята 45-годишнина. Наред с годишнината от официалното ѝ откриване, се отбелязват и 85 години от възникването на първоначалната идея за изграждането на обсерватория в България. В концерта под купола на най-големия телескоп участваха оперната прима Красимира Стоянова, виртуозният цигулар Светлин Русев, Зорница Гетова и Константин Костов (пиано), както и Женският хор „Мистерията на българските гласове“

Роженската Обсерватория е открита официално през 1981 година, но е изградена 2 години преди това, а първите изображения от телескопа са получени през 1979-та. През годините тук са се случвали много важни открития в астрономията.

За 45 години Обсерваторията "Рожен" се е превърнала в мястото, където се създават новите астрономи. А това става и с надеждна нова апаратура. Добавени са няколко роботизирани съвсем съвременни големи телескопи, както и новата станция на радиотелескопа Лофар в България.

В Обсерваторията работят млади астрономи, които се грижат за новите оптични телескопи. Георги Латев, от Института по астрономия е отговорник на новопостъпилия телескоп.

Официалното честване събра много гости под купола на най-големия телескоп на Роженската Обсерватория. Гостите се насладиха на уникалния концерт „Звезди под звездите на Рожен“, с участието на Красимира Стоянова

Честването започна с официална част в присъствието на представители на държавната и местната власт. Тържеството откри от проф. Камен Козарев – директор на Института по астрономия с НАО към БАН, а доц. Никола Петров, който е заместник-директор, представи 45-годишния път на обсерваторията – от проектирането през 20-и век до съвременните научноизследователски постижения. Бяха връчени грамоти и юбилейни паметни plakети „45 години НАО Рожен“.

Научни постижения и нови проекти

Юбилеят е повод за равностметка на технологичния напредък на съоръжението Професионален радиотелескоп LOFAR-BG: НАО „Рожен“ е на финалния етап от изграждането на първата в България и единствена в Югоизточна Европа станция за радиоастрономически изследвания, част от паневропейската мрежа LOFAR.

Нови куполи и телескопи: Наред с легендарния 2-метров телескоп, през последните години комплексът се разшири с нов 1.5-метров роботизиран телескоп и съвременни наблюдателни системи.

Обсерваторията е разположена на 1750 м надморска височина в Родопите и годишно се посещава от над 15 000 туристи и любители на астрономията.

Мултимедийна изложба разказва историята на свети Франциск

- bta.bg
- utroruse.com
- paragrafa.com

Мултимедийната изложба „Свети Франциск. Историята на едно лице“ е подредена в Българската академия на науките, в София, до 30 ноември. Организатори са посолството на Италия и Италианският културен институт, а куратори – Ливия Фикорони и Джулия Фортунато. Инициативата на италианското Министерство на външните работи и международното сътрудничество е част от програма с международни събития, посветени на историческата фигура на св. Франциск от Асизи по случай 800 години от смъртта му.

ХУДОЖНИЦИТЕ

Историята на светеца е разказана, като се започне от първите изображения, разпространени веднага след смъртта му (Асизи, 3 октомври 1226 г.), мине се през творчеството на Джото и се стигне до различните начини, по които художниците, включително и некатолиците, са го възприемали през вековете – от Чимабуе до Пиетро да Кортоната, от Джовани Белини до Караваджо, от Адолфо Вилдт до Мимо Паладино, до съвременните художествени интерпретации. Има и кратка поява в графичните изкуства – от Дуилио Камбелоти и Адолфо Де Каролис до Емил Бернар и Жоан Миро, до комиксите и киното, припомняйки известните филми „Франциск, Божият менестрел“ (Роберто Роселини, 1950), „Брат Слънце, сестра Луна“ (Франко Дзефирели, 1972), „Франциск“

(Лилиана Кавани, 1989). „Разгледаните художници свидетелстват за изключителната близост и широкото разпространение на образа на този светец, като изтъкват неговия мистицизъм и хуманност, любовта му към природата и дързостта на светостта, силата на вярата му и скромността на живота му“, коментират организаторите. ИЗЛОЖБАТА По думите на организаторите изложбата има за цел да придружи посетителите в едно обстойно визуално пътешествие, в което по интерактивен начин се представя многообразието на Франциск – различните „лица“ на първия светец, чийто физически облик познаваме, описан от Тома Челански, както и някои от основните събития от неговия изключителен живот. „Обиколката е структурирана чрез големи дървени експозиционни елементи, придружени с интегрирани визуални средства (видеоматериали, тактилни елементи и сензорни екрани), които позволяват на публиката, чрез един внимателен подбор на творбите, да оцени обаянието на тази фигура, изобразена в най-известните шедьоври на италианското и международното изкуство. Възпроизведените произведения позволяват да се улови постоянството на посланията за смиреност и усамотение, за крехкост и сила, за страдание и удивление пред създаденото от Бог, които присъстват в художествените творби от последните осемстотин години, посветени на една личност, вдъхновила едни от най-ценните произведения в историята на западното изкуство“, допълват организаторите. /ДД

„Темата на NOVA“: Тайните на Струма

- nova.bg

Легенди за гигантски сомове, подземни пещери и обратни течения обгръщат реката, белязана от едни от най-силните земетресения в Европа

„Земята забучала, животните почнали да бляят, да квичат, да лаят. Даже и птиците отлетели. Жените и децата плачели, та чак виели. Земята се отворила. Пукнатината била дълга километри. Струма спряла да тече“.

Това не е началото на народна приказка, а описанието на земетресението от 4 април 1904 година. В „Темата на NOVA“ тази седмица Иван Кънчев и Йордан Илиев разкриват тайните на Струма. Бедствията и мистериозните инциденти по реката от векове подхранват легенди, а днес продължават да будят интереса на изследователите. Екипът на NOVA се спуска с лодка по течението, заедно с един от доайените в гмуркането – подводния оператор Стефан Тодоров, в търсене на истината за реката, която може да спира, да обръща течението си и да си пробива път както на повърхността, така и на десетки метри под земята.

„Земята гори. Бълва. Изригват вулкани“. Така отец Величко Христов от храма „Св. Архангел Михаил“ в село Крупник описва спомените на живите свидетели на Крупнишкото земетресение. Какво всъщност се е случило на 04.04.1904? „На тази дата са се реализирали в две от най-силните земетресения за територията на България. Като започнем от първото, което се е случило в 10.05 минути и се смята, че е с магнитуд от 6.8, и вече последвалото силно земетресение, което е с магнитуд от 7.8. Това земетресение се

счита за най-силното на континентална Европа за 20. век”, обяснява доц. Пламена Цанкова – ръководител на департамент "Сеизмология и сеизмично инженерство" към Националния институт по геофизика, геодезия и география на БАН.

16 столетия по рано – през четвърти и пети век – двете невиджани по сила земетресения – вероятно с магнитуд до 8 по Рихтер – също удрят района на Струма. По реката и по близката до нея Струмешница тръгва няколкометрова речна вълна и помита всичко по пътя си – включително и Хераклея Синтика. Величественият древен град остава покрит от тонове пясък и глина за векове напред, казват историческите хроники от онова време. За разлика от откъслечните сведения за онзи период, следващото голямо бедствие по Струма – Крупнишкото земетресение, е подробно описано от свидетели и учени.

„Темата на NOVA”: Къде е млякото? (ВИДЕО)

Сред хроникьорите на бедствието били и монасите в Рилския манастир. „От тях имаме изключително много информация с годините, тъй като това не е само едно силно земетресение. Те специално описват, че имало изключително много паника след това земетресение, имало много силно бучене. Описват, че църквата, която била в центъра на манастира, за която се води, че това е солидна сграда, от дялан камък, предните земетресения не се й се отразявали, а сега имаме пукнатини по тази сграда”, обяснява доц. Цанкова от БАН. И допълва: „Земетресението е с магнитуд от 7.8 и е било усетено дори на територията на Унгария. Имам данни, според тези писания, че земетресението било усетено в Будапеща. Имало сериозни разрушения на територията на България. Като започнем от най-близките до епицентъра селища Крупник и Симитли. Тези села били опустошени, тотално разрушени. Вече по-големи градове, както тогава се е казвал Джумая, сега това е днешен Благоевград, там имало много разрушения, множество паднали комини”.

Според описанията в архивите в Пирин планина е имало повърхностни пукнатини. „И като са пуснали камък в тази пукнатина, ехото продължавало около една минута”, разказва сеизмологът. А според Вангел Вангелов от село Крупник: „Самата кухнатина си личеше. И там, зимата... като паднеше студ, помръзване, отдолу излизаше топла пара. Там се криеха лисиците. Сняг не се задържаше. Кухнатината била дълбока. И тя тук върви през Струма, нататък заминава през Пирин, за Разлог”. В свидетелски описания на земетресението се твърди, че чешмите спрели. В продължение на няколко часа не е имало вода, а след това от тях излизали кал и пясък. Местните споделят и че водата, която захранвала воденици в района, изведнъж изчезнала.

Според легенди за Струма и района след трусовете в реката се образували големи пукнатини. Струма спряла да тече, защото водата пълнела тези пукнатини няколко дни, а в тях се появили риби, дълги по 3 метра. Местните разказват, че водолази, които се гмуркали да търсят потънали хора след катастрофа в Кресненското дефиле, излизали от реката с побелели коси. „Идваха тежководолази от Варна. Разправяха, че имало сомове, навътре имало пещера. Хората и до днес не се изкарани. Колата я намериха. Сомове като прасета имало. Говореха, че било нещо страшно”, разказва Вангел Вангелов. За свои гмуркания в Струма си спомня и 80-годишният водолаз и подводен оператор Стефан Тодоров. Преди време участвал в заснемане на филм по реката: „Вързах камерата, вързах

себе си, сложих каската на главата и застанах там. Когато излязох, един ме гледа и вика: „Не исках да ти казвам, да не те е страх, ама отдолу под този камък има потопен микробус. И не могат да го извадят“. През 1973 година Стефан се спуска за първи път по Струма – с плуване. „Тогаваше много пълноводна и много бърза. И интересно беше, че заради централната част на теченията – като се отива към брега, на някои места даже водата се движи в обратна посока. Именно поради тази причина някои хора мислят, че водата се движи нагоре. Но тя не се движи нагоре“, обяснява подводният оператор. И разказва още: „Това спускане беше много тежко за мен, защото загина един от плувците. Загина. В бързеите надолу имаше места, до които не трябваше да стигат хора. Но ние бяхме толкова амбицирани. И аз бях, където не трябваше да стигна, даже водата ми отнесе плавниците“.

Какво точно се крие под повърхността на Струма? И има ли, според учените, риск от нова сеизмична активност в района на реката? Гледайте във видеото

bTV Репортерите: Мисия: История. Остров „Св. св. Кирик и Юлита“

- btvnovinite.bg, Online

Бреговете ни са своеобразна лаборатория, в която може да се проследи историята на човешката цивилизация

Българското Черноморие е наситено с изключително богата история, датираща от хилядолетия преди Христа. Спокойно може да се каже, че нашите брегове – не само на сушата, но и под вода – са своеобразна лаборатория, в която може да се проследи историята на човешката цивилизация.

Остров „Св. св. Кирик и Юлита“ и заливът на созополското пристанище са сред местата, които представляват истинско богатство за българската история.

Според доц. д-р Крастина Панайотова, археолог от НАИМ-БАН, остров Свети Кирик е в сянката на остров Свети Иван. По думите ѝ мястото има изключително древна история.

„Тук гръцките заселници, преселници от Йония, от района на Милет, са пристигнали още в последната четвърт на VII век преди Христа и са се заселили на този остров“, обяснява тя.

Според доц. Маргарит Дамянов, археолог от НАИМ-БАН, островът има световно значение, особено в контекста на културната история на Западния свят.

„Днешният Западен свят извежда своята културна история от Античността, от Древна Гърция през Рим до наше време. Навсякъде се занимават с античните гръцки градове. Има специалисти по античните градове в Австралия, в Америка, в цяла Европа и всички тези хора се интересуват от това, което става тук“, посочва той.

„Черно море е малко по-периферна част на античния свят. Не сме в Средиземноморието, не е Милет, не е Ефес, не е Атина, не е Спарта, но всъщност всички се занимават с това. Навсякъде има специалисти, които се вълнуват от него и го следят“, допълва археологът.

По думите му откритията на острова са променили значително представите за древна Аполония.

Трапезица: археологията, която връща живота на средновековната столица

- kmeta.bg, Online

20 години се навършват от началото на съвременните археологически проучвания на Трапезица – крепостта, която заедно с Царевец формира сърцето на средновековния столичен Търновград. Годишнината беше отбелязана днес със съвместно събитие на място, организирано от Националния археологически институт с музей към Българската академия на науките и община Велико Търново.

По време на обиколката на крепостта кметът на Велико Търново Даниел Панов връчи почетен плакет „Средновековен Търновград“ и „Старопрестолна столица“ на Георги Първанов, президент на България в периода 2002–2012 г. Отличието е признание за ролята му за възобновяването на археологическите проучвания на Трапезица през 2006 година.

Тогава за крепостта е обявена 30-годишна програма за проучване, която поставя началото на последователни археологически изследвания и постепенното социализиране на откритото културно наследство.

Сред официалните гости на събитието бяха председателят на БАН чл.-кор. Евелина Славчева, директорът на Националния археологически институт с музей доц. д-р Христо Попов и заместник-министърът на културата доц. Пламен Славов.

„Благодаря на археолозите и историците, които през тези две десетилетия доказват нагледно мястото и ролята на Трапезица като знаков исторически и архитектурен резерват от национално значение. Днес Трапезица е архитектурно-музеен резерват с експонирано културно-историческо наследство, а изследването на миналото продължава“, подчерта Даниел Панов.

Две десетилетия археологически открития

Резултатите от извършените през последните 20 години проучвания са обобщени в сборника „Средновековният град Трапезица“. Изданието събира научните изследвания и резултатите от работата на археолозите Пламен Дойчев, Константин Тотев, Диана Косева, Мирко Робов, Деян Рабовянов, Стилиан Иванов, Венко Иванов и Йордан Алексиев.

През годините археологическите проучвания разкриват все повече данни за устройството, историята и ролята на Трапезица в средновековния Търновград. Постепенно крепостта се превръща не само в обект на научен интерес, но и в значима част от културно-историческия облик на Велико Търново.

По думите на Даниел Панов Трапезица е пример за последователна политика в областта на културата. Започнатото през 2006 година е надграждано през следващите години с подкрепата на държавата и Министерството на културата, както и чрез проект за реставрация, финансиран от фондация „Гейдар Алиев“ – Азербайджан.

Предстои работа по Южния и Източния сектор

Въпреки постигнатото през последните две десетилетия, пред Трапезица остават значими задачи, свързани с опазването и представянето на археологическото наследство.

„Трапезица заслужава цялостна реставрация“, заяви Даниел Панов. Той посочи, че община Велико Търново е инициирала и възложила проектиране за реставрация, консервация и адаптация на археологическите структури в Южния и Източния сектор на крепостта – зоните, разположени непосредствено срещу Царевец.

Очакването на местната власт е последователната държавна политика за развитието на Трапезица като архитектурно-музеен резерват да продължи. По думите на кмета проектът може да бъде реализиран с подкрепата на Министерството на културата през следващите години.

Заместник-министърът на културата доц. Пламен Славов пое ангажимент ведомството да отговори на очакванията за финансиране на работата по Трапезица още през 2027 година.

Така, две десетилетия след възобновяването на системните археологически проучвания, Трапезица продължава да разкрива историята на средновековния Търновград. Новите изследвания, реставрацията и социализацията на обекта поставят крепостта сред ключовите културно-исторически пространства, чрез които Велико Търново съхранява и представя наследството на средновековната българска столица.

Донорството – за надежда и втория шанс

- bnrnews.bg, Online

В днешното издание на предаването "За здравето" говорим за донорството и трансплантациите – за силата да дариш живот, за надеждата на хората, които чакат своя втори шанс, и за благодарността към онези, които правят този шанс възможен.

В Европейския ден на донорството и трансплантациите наш събеседник е журналистът Наталия Маева, която преди повече от десет години получава шанс за нов живот след белодробна трансплантация. Заедно разговаряме за безценния дар на донорството, за човешката солидарност и за доверието в трансплантационната система – доверие, от което зависи възможността повече пациенти да получат шанс за живот.

Зад всяка спасена съдба стои лична битка, но и въпрос, който продължава да чака отговор: кога българските пациенти ще имат достъп до работеща и устойчива система за белодробна трансплантация?

За трансплантираните пациенти дареният орган е много повече от медицинско спасение. Той е възможност да посрещнеш още една сутрин, да прегърнеш любим човек, да се усмихнеш и да отпразнуваш поредния рожден ден. За близките на донорите решението да дарят органите на любимия си човек може да донесе утеха – с осъзнаването, че дори в най-тежкия момент е дадена възможност друг човешки живот да продължи.

От 8 до 10 октомври Правец е домакин на 20-ия Конгрес по хирургия с международно участие. Форумът събира специалисти от България и чужбина за обмен на професионален опит и обсъждане на най-новите научни постижения, технологични иновации и

перспективи пред съвременната хирургия. За развитието на медицината, предизвикателствата пред хирургичната практика и значението на научния обмен разговаряме с акад. Дамян Дамянов.

От 2019 г. българските пациенти, които се нуждаят от белодробна трансплантация, търсят възможност за спасение по единични. Страната ни не успява да изгради договорни отношения с нито една европейска програма за белодробна трансплантация, което оставя хората в листата на чакащите без устойчив механизъм за достъп до животоспасяващата операция. Изправени пред тази несигурност, пациентите и техните близки сами търсят възможности за спасение извън България. Ирена Методиева е една от спасените. На 17 октомври 2025 г. тя получава шанс да диша отново нормално след белодробна трансплантация в Гранд Рапидс, щата Мичиган, САЩ. След близо година престой там тя се завърна в България. Как се променя светогледът, когато животът ти получи ново начало? Каква е цената на този шанс и какво предстои след завръщането у дома? Отговорите са в личния разказ на Ирена Методиева.

Донорството дава надежда, но доверието в трансплантационната система се изгражда с конкретни действия – прозрачност, ясни правила, отговори на трудните въпроси и ефективно сътрудничество между институциите, медицинските специалисти и пациентските организации.

Какви са предизвикателствата пред трансплантационната медицина и какви са перспективите за развитието на хирургията? По тези въпроси разговаряме с проф. д-р Никола Владов във връзка с 20-ия Конгрес по хирургия с международно участие.

Слабо земетресение разлюля района на Сливен и Ямбол

- bnrnews.bg
- plovdiv-press.bg
- btvnovinite.bg

Земните недра в Югоизточна България напомниха за себе си в ранния следобед на 11 октомври 2026 година. Сеизмичните уреди на Националния институт по геофизика, геодезия и география към БАН засякоха лек трус в близост до град Сливен.

Събитието е регистрирано точно в 12:47 часа местно време. Специалистите от Националния сеизмологичен център определят магнитуда на земетресението като 3,0 по скалата на Рихтер. Поради ниската си стойност, трусът вероятно е бил усетен слабо от жителите на региона или е преминал почти незабелязано.

Географски погледнато, епицентърът на раздвижването на земните пластове се намира в непосредствена близост до Сливен. Изчисленията показват, че точката на труса е разположена на около 15 километра от Ямбол.

За по-голяма яснота относно мащаба на събитието, сеизмолозите посочват, че епицентърът се намира на 65 километра от Стара Загора и на около 250 километра източно от столицата София. Към момента няма данни за нанесени материални щети или пострадали хора в района на засичането.

Президентът Илияна Йотова ще открие международна конференция за сигурността на Европа и ще участва в две церемонии

- bta.bg

Президентът Илияна Йотова ще открие международната конференция „Черно море и Източна Европа: ключ към сигурността на Европа“, ще участва в отбелязването на 75 години от създаването на Държавната агенция „Архиви“ и в церемонията по връчване на годишните награди за културно наследство „Чудесата на България“ за 2026 година. Това съобщи от прессекретариата на държавния глава. Конференцията „Черно море и Източна Европа: ключ към сигурността на Европа“ ще започне в 10:00 ч. в Гранд хотел София. Форумът е организиран от Европейската лига за икономическо сътрудничество и Българската академия на науките, под патронажа на президента, и ще отбележи 80-ата годишнина на Европейската лига за икономическо сътрудничество. В събитието ще участват представители на институции, дипломати, учени, технологични специалисти и предприемачи. В 17:00 ч. в изложбената зала на Държавната агенция „Архиви“ ще бъдат представени юбилейното издание „Българските архиви. Документи и хора“ и изложбата „Находки на паметта. Неочаквани архивни открития“. Предвидено е и валидиране на специална пощенска марка по повод 75-ата годишнина на агенцията. От 19:00 ч. в Народния театър „Иван Вазов“ президентът Йотова ще участва в 16-ата церемония по връчване на годишните награди за културно наследство „Чудесата на България“ за 2026 година. Спектакълът е озаглавен „Българският код: Шевицата“. Събитието се организира от Общество „Културно наследство“ – българският представител на европейската организация за опазване на културното наследство „Европа Ностра“, и е под патронажа на държавния глава. В рамките на церемонията президентът ще връчи плакети на отличените в категория „Чудо на България“ за най-голямото археологическо откритие през 2026 г. и ще произнесе слово.

Проф. Николай Витановс нова книга: Китай за напреднали – китайският път – от атрактор към атрактор

- euronews.bg, Online

Китай е много интересна страна, а това, което ме интересува и чийто отговор търся в книгата си „КИТАЙ за напреднали“ е как те успяха за 40 години от далеч зад нас да отидат далеч пред нас. Това каза в ефира на „Добро утро, Европа“ проф. Николай Витанов от Института по механика на БАН.

Според него отговорът на това въпрос е прост – Китай са успели да приложат успешно концепцията за държавно контролираната пазарна икономика.

„КИТАЙ за напреднали“ продължава изследванията на проф. Николай К. Витанов на политическото развитие на държавите от Азиатско-тихоокеанския регион през призмата на геополитиката, геостратегията и геоикономиката.

Целия разговор вижте във видеото.

За костите на един цар - защо българските учени са сигурни, че Гърция ни върна останките на Самуил?

- bntnews.bg, Online

от Мария Чернева Всичко

След десетилетия усилия, дипломатически совалки, и множество провали, Гърция върна останките на цар Самуил. Стана изненадващо и толкова бързо, че нямаше време да повярваме докрай. А и минаваме през трудни и смутни дни, но не до там, за да родят героите, но достатъчно за да ни раздирят от съмнения. Наистина ли това е Самуил, какво ни върнаха?

проф. д-р Людмил Вагалински, археолог, НАИМ-БАН: "Твърде много спекулации се ширят. От специалисти не съм виждал такова оспорване."

доц. д-р Христо Попов, археолог, директор на НАИМ- БАН: "Ние самите нямаме съмнение по отношение на локация, исторически извори, резултати от самите археологически поручвания, т.е. това е наслагване на много различни информационни линии."

Или със сигурност поне няма археолози, които биха подложили на съмнение изводите на проф. Николаос Муцопулос, проучвал руините на базиликата "Св. Ахил", построена на остров в Преспанското езеро. И за която има писмени сведения, че е построена от цар Самуил.

доц. д-р Виктория Русева, антрополог, ИЕМПАМ – БАН: "Какво знаем от изворите? Изворите дават много информация относно това строежа на църквата и дейността на цар Самуил в периода, в който ръководи държавата от неговата столица."

Писмените сведения черпим от Йоан Скилица, византийски летописец, който в своя „Исторически обзор“ дава изключително подробни сведения за Първото българско царство, епохата на цар Самуил и продължителните българо-византийски войни. Там той описва как Самуил пренася мощите на св. Ахил и издига базилика на остров наскоро Преспанското езеро. Същият остров, на който, според друг византийски историк, цар Самуил е умрял.

проф. д-р Георги Атанасов, археолог, РИМ Силистра: "Имайте предвид, че това е третата по големина църква в Първото българско царство, след голямата базилика в Плиска и след дворцовата църква, Симеоновата църква в Преслав. Представете се, 45 на 22 метра, това е действително един внушителен храм."

И откриването на погребение в наоса, във вътрешността на храма е едно от най-категоричните доказателства, че там е погребан цар.

проф. д-р Георги Атанасов, археолог, РИМ Силистра: "Има няколко репери, които са безусловни и са, както казва, заковани. Първо, саркофагът, многосъставният саркофаг е в наоса над църквата. В притвора, в атриума, могат да се погребат висши аристократи, свещеници. Но в наоса на църквата, в самата църква, могат да се погребат много

специални хора. Освен това, погребението е в саркофаг. Той е многосъставен, от четири плочи, но е саркофаг. Владетелските погребения винаги се извършват в саркофази."

В наоса има четири саркофага, но един е най-виден. Над него е имало аркосолий, или специална засводена ниша. Ограбвайки църковната утвар в нея, вандалите, които по-късно са опустошили храма, не са разпознали камерата под аркосолия като саркофаг. Така, преди близо 60 години, проф. Муцопулос първи отваря саркофага на Самуил, вижда костите му непокътнати и веднага ги разпознава.

проф. д-р Георги Атанасов, археолог, РИМ - Силистра: "Имайте пред вид, че Муцопулос освен археолог е и великолепен архитект. Така че той е заковал нещата. Някой казва, той защо още отначало не бил казал, че това е погребение на Самуил. Ами как да кажа, той го открива по времето на режима на Черните полковници. Той ако каже, че това е български цар, „майко мила“ е щяло да стане."

доц. д-р Христо Попов, археолог, директор на НАИМ- БАН: "Самия професор Муцопулос, правейки своите заключения го е направил в един доста труден за него период, когато може би не е било много полезно за него да афишира подобни резултати в публичното пространство в Гърция, но той го е направил."

Нашите антрополози, които проучват костните останки на цар Самуил също имат достатъчно репери, за да са категорични в изводите си да разсеят всякакви спекулативни твърдения. Отново пресрещайки ги с писмените сведения за Самуил.

доц. д-р Виктория Русева, антрополог, ИЕМПАМ – БАН: "Какво проследихме в скелетните останки? Проследихме първо наличие на възрастта 60-70 години, мъжки пол, успяхме да реконструираме ръста по относително добре съхранените кости на крайниците. Ето го черепа, който можахме да разгледаме. Той показва силно развитие в областта на главела, една мъжествена част, както и развитие на инициал и мястото, където се захваща гръбната мускулатура на черепа. Виждаме едни леко гърбати носови кости. Ето го в анфас черепа. Тук вече изглежда е доста по-грацилен, доста по-финно изглеждащ човек, набляга на тази развитието на мускулатурата и на челната кост. Този череп, вероятно, отговаря до някаква степен и на хипотетичните възможности да се търси родствена връзка на майката на Самуил с арменската популация от периода. Хипотеза, която също ще изследваме."

Измененията по костите също издават с промени характерни за възрастните индивиди.

доц. д-р Виктория Русева, антрополог, ИЕМПАМ – БАН: "Разбира се развитието на спондилозни изменения на артроза, както на гръбначния стълб, така и на костите на крайниците. Установяват се и възпалителни процеси, които са специфично разпространени около стави на крайниците, които също са затруднявали движенията и са правили участието на царя във всички военни походи в края на живота му доста тежки и болезнени от физическа гледна точка. Въпреки това от изворите знаем, че той навсякъде е бил заедно със своята войска."

Костите на Самуил носят следи също така и от много травми от бойното поле, една от тях много видима и категорична.

доц. д-р Виктория Русева, антрополог, ИЕМПАМ – БАН: "Тук ви показвам, това е така известната травма на предмишницата с образуване на лъжлива става, което в голяма степен е инвалидизирало тази лява ръка."

Травма, която Самуил получава докато води битката при река Сперхей, където търпи поражение. За нея знаем отново от Йоан Скилица, според който Самуил и синът му Роман получават тежки рани и щели да бъдат пленени, "ако не се били смесили с умрелите и лежели като мъртви".

"Това достатъчно показателно ли е тази златотъканна тъкан, с която е погребан?"

проф. д-р Георги Атанасов, археолог, РИМ - Силистра: "Да, това е още един казус, както се казва. Значи, срещнах Защо в гроба на Самуил нямало царски инсигнии и регали? Ами, трябва да се чете все пак. Константин Багренородни около 20-30 години преди кончината на Самуил е казал как се погребва един владетел. Слага се на ложе с неговите инсигнии, снимат се инсигниите, снима се короната, слага се една платнена лента около челото му и се погребва."

"А този плащ?"

проф. д-р Георги Атанасов, археолог, РИМ - Силистра: "Преди две години излезе изследване на една гръцка колежка, която доказва, ма то се знаеше и преди, че това е византийска тъкан от края на 10-11 век. Такива тъкани се произвеждат в императорското ателие, аергастерион се казва, в Константинопол. Те са основно такава приоритет на висша не само производствена дейност, то е регламентирано в специален закон как се произвеждат такива тъкани, но и на кого могат да се дават. Така че тъканта е, както се казва, най-фина и класна константинополска изработка."

Следи от травми носят и други останки в единия от саркофазите. Мъжът е по-снажен, вероятно на Гаврил Радомир синът на Самуил.

доц. д-р Виктория Русева, антрополог, ИЕМПАМ – БАН: "В този саркофаг Делта се откриват скелетни останки на мъж на възраст около 45-50 годишна възраст. Ръстът на индивида се реконструира на около 170 см. отново скелета дава данни за силни, сериозни травматични увреждания. Още по-интересен е фрагментът от череп. Но начелната кост е най-интересен. Следи от травма на черепа на главата на този индивид. Да, тази травма не е била живото застрашаваща, не е била тежка, засягала е само външните такива меките тъкани на черепа и много слабо външната костна пластинка на черепа. Същевременно трябва да кажем, че тази травма изглеждала доста кърваво и плашещо на живия индивид. И тука можем да си спомним за този цитат, че хората са се направили на мъртви. Те са били доста пострадали, така че може би не са се съвсем правили. И с тези травми е било тежко придвижването, вече след бойното поле."

В трети саркофаг се намират останките на още трима възрастни мъже и един подрастващ. Вероятно на други от семейството на Самуил. Вероятно и на самия Иван Владислав, който управлява няколко години след убийството на Гаврил. Но саркофазите съдържат останки и на деца. Което за време с висока детска смъртност не изненадва учените.

Доника Йорданова, антрополог: "Те са смесени, фрагментарно представени и включват предимно части от по-краниалния скелет, ребра, прешлени и кости от крайниците. Намерихме няколко черепни фрагмента. Тъй като не разполагаме с отделно запазени скелети, една от основните ни задачи беше да определим минималния брой индивиди, които се разграничават и съответно приблизителната им възраст. В резултат от този анализ установихме, че в материала има най-малко 8 деца на възраст между 3 месеца и 5 години. Полът на децата не се определя по антропологични белези, тъй като преди настъпването на пубертета, полово диморфичните промени не са настъпили."

Предстои да се направи ДНК анализ, който да определи пола на децата и дали сред тях няма и момиченца. ДНК анализът може да даде информация и да родствениите връзки между погребаните от фамилията на Самуил. За някои от родствениците отново знаем от Йоан Скилица, който описва срещата на Василий II и царица Мария.

доц. д-р Виктория Русева, антрополог, ИЕМПАМ – БАН: "Материалът, разполагаме само от 4 скелета. Няма да можем да направим на абсолютно всички такъв профил, като този материал от 4 скелета отново може да не е достатъчен за такъв пълен генетичен профил, който да ни даде възможност за близко-родствени връзки."

Най-трудно ще е с ДНК анализа на костите на царя. Но дори и да се получи, той няма как да каже със сигурност, че те са на Самуил.

проф. д-р Людмил Вагалински, археолог, НАИМ-БАН: "За да може да се сравнява, говоря за Самуил би трябвало да бъдат разпознати негови наследници. В днешно време, за да могат да се направи такъв анализ, така направиха англичаните с Ричард, но там намериха такива наследници. Трябва да внимаваме. Твърде големи са очакванията от ДНК анализа."

доц. д-р Виктория Русева, антрополог, ИЕМПАМ – БАН: "Първо смятаме да направим и нова реконструкция на главата на цар Самуил. Поради някои проблеми на предходните ще видим как ще се съпоставят нашата възстановка с предишните."

проф. д-р Людмил Вагалински, археолог, НАИМ-БАН: "Проби от Самуил са взети от много малки костици. И в лаборатории, още докато той беше в Солун, в лаборатории в Манхайм и в Бон, които проби ще бъдат върнати, за да може да се продължи да се работи с тях. Проблемът с костите на Самуил е, че те в миналото са така били подложени на консервационни намеси, които за онова време са били разумни и обичайни, но в днешно време те много силно ограничават по-нататъшни изследвания със съвременните методи, тъй като има консервационна намеса."

Но костите на Самуил ще минат през много други анализи, които могат да кажат къде е отрасъл – като изотопното изследване на стронций. А ако успеят да извлекат достатъчно ДНК за анализ, има смисъл да се видят хаплогрупи с други популации, които могат да потвърдят арменския произход по майчина линия и с това допълнят идентификацията на Самуил. Ще се направи и радиоуглеродно датиране, въпреки че то не е достатъчно надеждно

проф. д-р Людмил Вагалински, археолог, НАИМ-БАН: "Самият метод, C 14, той не е безгрешен и това не е панацея, там има и стандартни отклонения. И ако тези, да речем плюс-минус 50 години, ако тези отклонения са приемливи за времето, в което работи

доцент Попов, той е праисторик, макар и късна праистория, бронзова епоха особено. А за нашия случай, когато имаме толкова други данни, писмени, археологически и т.н. и ни трябва много точни параметри, едва ли С-14 ще може да ги фиксира в толкова тесни времеви рамки."

Учените ще направят всички възможни анализи. И не за да затворят устата на скептиците, или да се борят с фалшивите новини. Съвременните методи са част от тяхната работа. Но и без тях за сигурни – приехме, посрещнахме и положихме останките на цар Самуил. Можем да им се поклоним.